

ILLUSTRATION: ADOBE STOCK

Älska träd!

När städer breder ut sig alltmer kan träden runtomkring få ge vika, men här behövs ett nytt tänk. Träd får människor att må bättre, de bidrar med mer biologisk mångfald i staden och sänker temperaturen lokalt. Och inte minst – träd binder koldioxid. I tre korta artiklar berättar skribenten Nina Nordh om trädplantering i liten skala och om den viktiga tätortsnära skogen.

Barnen återskapar natur i staden

I Helsingborgs stad har mellanstadiebarn i över tjugo års tid fått plantera träd. Satsningen på Barnens skog i Helsingborg lär barnen mer om skog samtidigt som nya träd planteras.

CAROLINE SJUNNER, MILJÖPEDAGOG på Miljöverkstaden i Helsingborg, berättar att barnens trädplantering är en del av att utveckla stadens grönstruktur och att ge barnen mer kunskap om träd. Tidigare har det varit ett årligt arrangemang med 1 500 barn som är ute och planterar träd, träffar

scouter, får prova på orientering och lära sig mer om natur och friluftsliv. Men också om hur skogen används och bidrar med till exempel papper, trä och energi.

– Alla vet om att när de börjar i fjärde klass så ska de få plantera träd. Det är något många längtar till, berättar Caroline Sjunner.

Det tar ju förstås tid men så sakta skapas små trädgångar med inhemska lövträd som hassel, björk, avenbok, bok, lind, skogslönn, ek och sälg. Även frukt bärande träd som fågelbär och hagtorn planteras, liksom buskar. Det kan vara hagtorn, skogstry, nyponros, stenros och olvon. På det här sättet skapas så småningom ekosystem i miniatyr, oaser för växter och djur i stadsmiljön.

– Att få plantera ett träd ger verkligen barnen en känsla av att de faktiskt kan göra något själva för framtiden. De får lära sig om skogens ekosystem och allemansrätten. Och även om hur viktigt det är att bevara gamla träd.

I och med coronapandemin har Miljöverkstaden nu fått tänka om när det gäller upplägget. Förra året fick det helt ställas

Caroline Sjunner är miljöpedagog på Miljöverkstaden i Helsingborg. FOTO: NINA NORDH

in och i år blev det i stället trädplantering klassvis.

– Det blev en annorlunda upplevelse i år. Barnen kom hit klassvis, totalt tjugo klasser sammanlagt, och fick plantera var sitt träd. De fick också gå en digital tipsrunda om allemansrätten och om biologisk mångfald. Och samtidigt njuta av vitsippor och nyutslagen bokskog i Soferoskogen intill.

Trädplantering med Miljöverkstaden 2018.

FOTO: EVA SUNNERÅS

INSPIRATION Replant Bristol

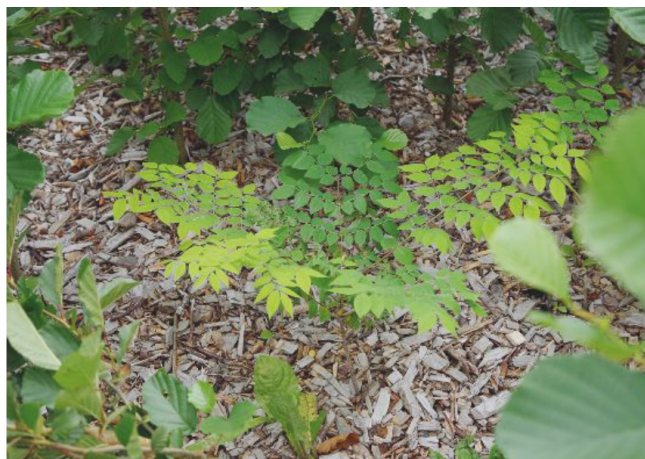
Ett trädplanteringsprojekt att inspireras av pågår sedan 2014 i staden Bristol i England. Här planteras ett träd per barn vid skolor, parker och andra grönområden, *One tree per child*. Även privatpersoner kan sponsora trädplantering, *Sponsor a tree*, liksom företag, *One tree per employee*. Målet med satsningen *Replant Bristol* är att dubbla stadens krontäckningsgrad till år 2046 för att rejält öka den mängd koldioxid som stadens träd kan binda.

Läs mer:
<https://forestofavontrust.org/replant/replant-bristol/>

En plantering med den nordamerikanska pappersbjörken som amträäd för de träd som så småningom ska växa sig stora i trädplanteringen.

FOTON: NINA NORDH

Ett kentuckykaffe-träd med klibbal som amträäd.

Dynamiska vegetationsplanteringar – ett nytt tänk vid trädplantering i städer

I HELSINGBORGS STAD testas sedan förra hösten en ny form av mindre trädplanteringar i ny-exploaterade bostadsområden. Även i områden från 1960- till 1970-talet med mycket gräsmattor har träd planterats. Det nya är att sätta mindre och betydligt billigare plantor tätt, och att successivt gallra bort plantor för att på sikt skapa en skogsdunge med en variation av olika träd i olika höjd. Genom att skapa upphöjda odlingsbäddar där befintlig lerjord förstärkts med kompost och täckts av lövträflis, fungerar det också bättre att plantera på den kompakterade marken vid de nya bostadsområdena.

Den som driver projektet är Elias Halling, landskapsarkitekt vid Stadsbyggnadsförvaltningen i Helsingborg. Han ser det här som framtiden för återplantering av träd i stadsmiljöer. Genom att plantorna är så mycket billigare, och också mindre skötselkrävande, räcker pengarna till betydligt fler planteringar.

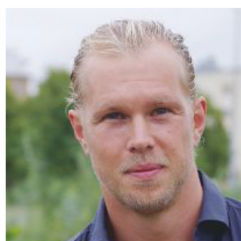
– Den här typen av successionsplanteringar bygger på att de träd som så småningom kommer att växa upp till stora träd omges av snabbväxande amträäd de första åren. Amträden ger skydd mot vind och sol, och gör också att det inte behövs någon bevattning. Efter cir-

ka fyra år rensar vi bort ungefär hälften av amträden och gallrar successivt fram de träd vi vill ska växa sig stora. Det gör också att vi kan välja ut de träd som har etablerat sig bäst.

SÅ HÄR ETT år senare ser planteringarna helt olika ut beroende på vilka träd som har planterats i de runt fyra hundra kvadratmeter stora planteringarna. En del består helt av inhemska arter, medan andra är en mix av olika nordamerikanska och asiatiska trädarter. Elias Halling visar en planteringsbädd som är frodigt grön.

– Här har vi valt att använda klibbal som amträäd. Det är ett träd som växer snabbt, tål både fukt och torka bra, och inte minst – det är kvävefixerande. De faller sina blad gröna på hösten och fungerar därför bra som markförbättrare och kvävegödslare i planteringarna, förklarar han.

Andra sorters amträäd som har använts är exempelvis den nordamerikanska pappersbjörken som har lite större och grövre blad än vår egen svenska björk. Och som en skyddande

Elias Halling, landskapsarkitekt i Helsingborg.

FOTO: NINA NORDH

ridå i ytterkanten av en annan bädd har bland annat sälg använts.

Vilka träd som är tänkta att på sikt finnas kvar och växa sig stora i bäddarna varierar. Bland de inhemska arterna är det exempelvis bergsek, skogsek, tall, skogslönn, skogslind, fågelbär och avenbok i trädsnittet, och skogsolvon, hagtorn, sälg och slån i busksnittet.

Bland de nordamerikanska arterna återfinns exempelvis tulpanträd, kentuckykaffe-träd, bitternötshickory, bäralm, hemlock och kärnvitek, och bland de asiatiska arterna exempelvis kinesisk toon, hjulträd, sibiriskt korkträd, japansk lärk och japansk magnolia.

Elias Halling berättar att tanken med de dynamiska trädplanteringarna är att försöka härma ett ekosystem och göra mer naturliga planteringar med

stor biologisk mångfald.

– De är också mer resilienta mot torka och översvämningar. Vi har också tänkt på att det ska finnas blomning tidigt på säsongen för humlor och bin, exempelvis sälg och skogslönn, och träd med bär som fågelbär, körsbärsplommon, vildapel och slån.

ÄN SÅ LÄNGE är det bara träd- och buskskiktet som Elias Halling har fått ekonomiska medel till så i markskiktet tar ogräs som tistlar lätt över. Därför behövs ogrärensning två gånger per år. En annan viktig insats så här i början av planteringarna är att förankra konceptet hos de boende intill.

– Förstår man inte tanken med det kan bäddarna upplevas som lite mer busklikla och i vissa fall mer som sly de första fem till tio åren innan trädningen tagit form. Därför knackade jag dörr och berättade om våra planer innan vi planterade. Varje plantering måste också anpassas till förhållandena på just den platsen, säger Elias Halling.

FAKTA Älska Träd!

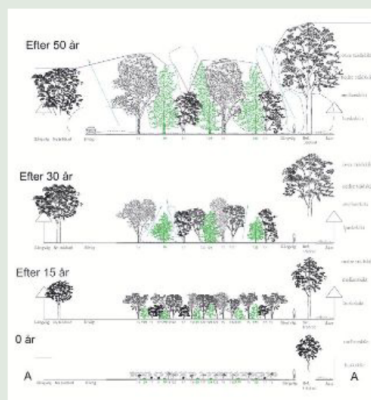
Som enda stad i Sverige anslöt sig Helsingborgs stad till FN:s utmaning 2020 – *Trees in Cities Challenge*. Som en del av projektet *Älska träd* under 2020, planterades 11 500 träd i Helsingborg. Totalt i världen under kampanjen utlovades plantering av 8,56 miljarder träd.

Läs mer: <https://h22.se/projekt/alska-trad/>
<https://treesincities.unece.org/>

INSPIRATION

Dynamiska trädplanteringar i Rydebäck

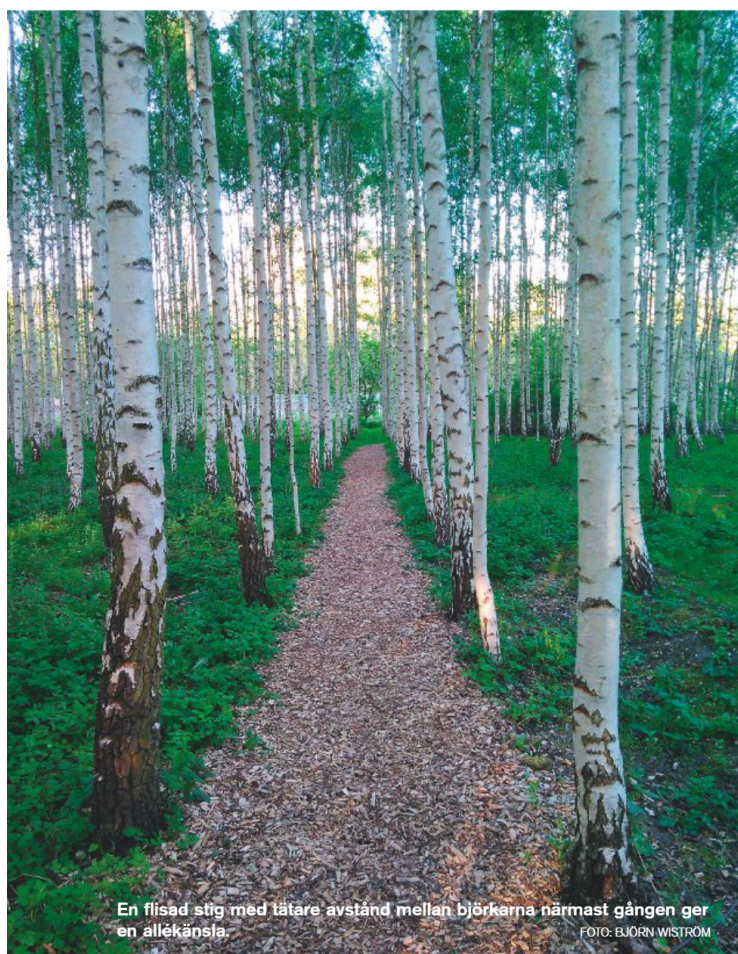
Så här ser utvecklingsplanen ut just nu för en av trädplanteringarna i Helsingborg. Planteringen gjordes för cirka ett år sedan och finns i stadsdelen Rydebäck. Där samsas mer exotiska träd med inhemska arter, men det finns även planteringar med enbart inhemska trädarter. De första åren växer så kallade amträdrunt de träd som så småningom är tänkta att växa sig stora. Det ger ett skydd mot för stark sol och vind. Två gånger per år rensas planteringen på ogräs och varje år fylls det på med mer lövträflis i den upphöjda bädden. När träden växt till sig efter några år röjs amträden bort successivt. De starkaste plantorna i skogsdungen väljs ut och får växa sig allt större. För en ökad biologisk mångfald kan perenner planteras i bädden för att skapa ett markskikt, liksom ett buskskikt för att ge variation i höjd.

Skiss från Rydebäck som visar principerna för de dynamiska trädgårdarna.
SKISS: ELIAS HALLING

Riktade skötselinsatser – ett sätt att lyfta små, tätortsnära skogar

Hur kan man med enkla medel öka upplevelsen även i mindre naturområden och samtidigt gynna den biologiska mångfalden? Björn Wiström är forskare vid SLU och berättar här om hur viktigt det är att inte glömma bort de mindre naturområdena i och kring städer. Här handlar det inte enbart om skötsel av träd, utan att skapa och utveckla en miljö med många olika funktioner.

En flisad stig med tätare avstånd mellan björkarna närmast gången ger en allé känsla.
FOTO: BJÖRN WISTRÖM

– **JAG UPPLEVER** att många städer skulle kunna bli bättre på att lyfta fram och ta tillvara de mindre skogsområdena som ofta finns i och kring städerna. Dessa områden glöms lätt bort men med bara små tillägg i skötseln skulle de kunna lyftas rejält, säger Björn Wiström, universitetslektor vid SLU i Alnarp och forskare om skötsel och design av tätortsnära skogsområden.

– De som sköter om de tätortsnära skogsområdena skulle kunna tänka lite mer som en trädgårdsmästare på vissa specifika platser. Jag menar att gränserna mellan park och skog nära städerna borde luckras upp något. Här är det en fördel om basskötseln av skogen kan kompletteras med mer specifika, gestaltande skötselinsatser.

Som exempel på gestaltande insatser nämner Björn Wiström att man kan gallra fram en glänta med sittplatser eller röja kring träden vid entrén till skogsområdet för att göra området mer inbjudande. Ett annat sätt att utveck-

la stadsnära skogar kan vara att skapa naturstigar eller ett arboretum. Björn Wiström nämner Linnés arboretum i Växjö (se faktabruta nästa uppslag). Här har kommunen tillsammans med SLU skapat en exotisk stadskog med 150 olika trädarter. Han berättar att Växjö kommun arbetar aktivt med skötseln och att de regelbundet har gemensamma arbetsdagar för skogslag och landskapsarkitekter med riktade skötselinsatser.

– Genom att de jobbar tillsammans på det här sättet sker det ett kunskapsutbyte inom organisationen. Det blir en aktiv utbildningsprocess, säger Björn Wiström.

– **HAN TAR UPP** att en viktig nyckel till framgång i skötseln av tätortsnära skogar är att man inte behöver göra allting överallt, utan kan kombinera naturvårdsinriktade insatser på vissa platser med mer riktad gestaltande skötsel på andra ställen i skogsområdet. Då blir det mer hanterbart och det går lättare att få till en långsiktig skötsel.